

Nr 66.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående villkor för det av riksdagen anvisade anslag till restaurering av det s. k. klosterhuset i Vreta klostets församling; given Stockholms slott den 5 mars 1915.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen

att medgiva, att det på extra stat för år 1915 anvisade belopp av 10,000 kronor för utförande av nödiga reparationsarbeten å det i närheten av Vreta klostets kyrka belägna klosterhuset må utgå under det villkor i fråga om skyldighet för Vreta klostets församling att för framtiden under hålla klosterhuset, som församlingen åtagit sig enligt beslut å kyrkostämman den 30 november 1914.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1915.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLEMBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Föredragande departementschefen, statsrådet Westman anförde härefter:

Restaurering
av det s. k.
klosterhuset
i Vreta klo-
sters försam-
ling.

Med anledning av en utav Kungl. Maj:t i proposition nr 231 till 1914 års senare riksdag gjord framställning om anslag för restaurering av det i närheten av Vreta klosters kyrka belägna klosterhuset anvisade riksdagen för utförande av nödiga reparationsarbeten å berörda klosterhus på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor att utgå under det villkor, att vederbörande församlingar åtog sig klosterhusets underhåll.

Då jag nu anhåller att ånyo få anmäla detta ärende för Kungl. Maj:t, torde jag till en början böra göra några erinringar rörande ärendets föregående behandling.

I sammanhang med det förslag om restaurering av Vreta klosters kyrka, som av Kungl. Maj:t förelades 1913 års riksdag, uppkom fråga om disposition och iståndsättande jämväl av klosterhuset. Denna fråga väck-

tes av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien i ett den 3 juni 1901 avgivet utlåtande angående förenämnda kyrkorestaurering. Akademien framhöll därvid önskvärdheten av att klosterhuset — det jämte Vadstena enda i Sveriges gamla landskap under tak bevarade — måtte få ett bättre skydd samt hållas i större helgd än hittills, vilket ändamål lämpligen kunde uppnås genom att, om församlingen komme i åtnjutande av bidrag av allmänna medel till bestridande av kostnaden för kyrkans restaurering, därvid fästes det villkor, att församlingen skulle avstå nyttjanderätten till huset, så att detsamma såsom annan statens egendom skulle stå under vederbörlig offentlig myndighets kontroll.

Mot vad akademien sålunda anförde förklarade sig överintendentensämbetet i skrivelse den 12 november 1901 icke hava något att erinra.

Genom nådig remiss anbefalldes härefter Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län att infordra och jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:t insända yttrande av Vreta klostrets församling, huruvida densamma, för den händelse statsbidrag erhöles till kyrkans restaurering, vore villig att till staten avstå den rätt, församlingen kunde äga till klosterhuset; och borde därjämte lämnas erforderlig utredning angående dispositionsrätten till byggnaden.

Med anledning härav anförde församlingen i en av Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnad, den 31 juli 1902 dagtecknad skrivelse:

Vreta klostrets församling hade icke någon ägande- eller dispositionsrätt till ifrågakvarn klosterhus. Församlingen vore endast jämte Stjärnorps församling ägare till taket å huset, vilket tak för några år tillbaka anskaffats på bekostnad av församlingarnas vid kyrkoherdebostället byggnadsskyldiga. Själva huset åter vore utan tvivel allt sedan klostrets indragning en statens egendom. Staten hade ock i början av 1800-talet under den då pågående anläggningen av Göta kanal använt detta hus, som syntes vara en från klostertiden kvarstående kapellbyggnad, till kronomagasin, därvid övre våningen inretts till sädesloft och undre våningen till materialbodar. Då byggnaden efter kanalarbetets fullbordande lämnats öde, hade den tagits i besittning av den, som omhänderhaft prästgårdens jordbruk, samt, fortfarande använd till sädesmagasin, nödtorftligen underhållits, varför utan byggnaden längesedan skulle varit totalt förfallen. Församlingarnas byggnadsskyldiga hade pålagt taket i syfte att undvika byggande av nytt sädesmagasin å kyrkoherdebostället samt i den förmodan, att den sedan 70—80 år tillbaka åt sitt öde lämnade magasinsbyggnaden ej heller därefter skulle komma att efterfrågas och tagas i anspråk för statens räkning. Av det sagda syntes framgå, att om staten ville omhändertaga och disponera ifrågakvarn klosterhus, den billigtvis borde lämna Vreta klostrets och Stjärnorps byggnadsskyldiga ersättning för det pålagda taket, som kostat 557 kronor 38 öre, eller ock låta dem borttaga sitt tak.

Å gemensam kyrkostämma med Vreta klostrets och Stjärnorps församlingar den 15 september 1902 beslöts emellertid, att den förra försam-

lingen, i händelse begärt anslag till kyrkorestaureringen erhöles, icke skulle ifrågasätta någon ersättning för det nuvarande taket å klosterhuset ävensom tillförbinda sig att hålla Stjärnorps byggnadsskyldiga skadeslösa för deras bidrag till taket. Båda församlingarna förenade sig i en anhållan att få för samma ändamål som hittills använda klosterhuset, intill dess staten begagnade det för något sitt ändamål.

Härefter avgav vitterhetsakademien den 12 april 1904 infortrat förnyat utlåtande i ärendet och framhöll därvid, bland annat, att husets hittillsvarande användning, nämligen till is- och vedupplag i bottenvåningen, ingalunda vore överensstämmande med god vård utan vore för husets bestånd i hög grad skadlig, liksom uppenbart vore, att det gamla klosterhuset, använt till upplag av vad slag som helst, icke kunde sägas hållas i helgd.

I utlåtande den 29 mars 1910 tillstyrkte överintendentensämbetet församlingarnas anhållan att för enahanda ändamål som hittills få begagna klosterhuset, dock under villkor att byggnaden icke vidare användes till isupplag eller annat ändamål, som kunde skada denna, ävensom att icke några som helst förändringsarbeten å husets stomme utan nådigt tillstånd vidtoges under den tid, församlingarna ännu kunde få begagna sig av detsamma.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1913 av förslaget om restaurering av Vreta klosters kyrka yttrade dåvarande departementschefen beträffande nu förevarande fråga:

Vad angår det s. k. klosterhuset synes av utredningen med största sannolikhet framgå, att äganderätten till detsamma tillkommer staten. Huru det förhåller sig med äganderätten till den mark, varå klosterhuset står, därom saknas för närvarande all kännedom, vadan denna fråga torde böra utredas. I varje fall läser Vreta klosters församling böra tillförbindas att icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd vidtaga några åtgärder, som skulle kunna anses i ett eller annat avseende inverka på byggnaden eller skämma anblicken av densamma. Beträffande Vreta klosters och Stjärnorps församlingars anhållan att få för samma ändamål som hittills använda klosterhuset, intill dess staten kunde vilja begagna det för något sitt behov, anser jag mig i ärendets nu beskaffade skick icke utan vidare böra avvisa tanken på att ett sådant tillstånd skulle kunna lämnas dem under de av överintendentensämbetet angivna förutsättningarna. Därom torde Kungl. Maj:t vilja framdeles meddela särskilt beslut.

Med anledning av den till 1913 års riksdag avlåtna framställningen om bidrag till kostnaderna för restaurering av Vreta klosters kyrka beviljade riksdagen för utförande av ifrågavarande restaureringsarbete i huvudsaklig enlighet med de genom överintendentensämbetets försorg för ändamålet uppgjorda ritningar och kostnadsförslag, slutande å 89,000 kronor, ett anslag av 54,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1914

ett belopp av 12,000 kronor, under villkor att Vreta klostrets församling bidroge till restaureringsarbetets utförande med minst 35,000 kronor att tagas i anspråk för arbetet före statsbidraget samt under de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma. I avseende å dessa villkor framhöll riksdagen särskilt, bland annat, att föreskrift borde meddelas därom, att klosterhuset icke finge användas till ändamål, varav detsamma kunde taga skada.

Enligt nådigt beslut den 4 juli 1913 anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshavande att inhämta och till Kungl. Maj:t överlämna yttrande av församlingen, huruvida den vore villig ikläda sig det av riksdagen för anslaget utgående uppställda villkoret samt om den ville tillförbinda sig bland annat att ej vidtaga några åtgärder, som kunde i ett eller annat avseende inverka på eller skämma anblicken av klosterhuset. Tillika anmodades Kungl. Maj:ts befallningshavande att inhämta yttrande av Vreta klostrets och Stjärnorps församlingar, huruvida de, därest klosterhuset skulle tills vidare upplätas åt dem, förbunde sig att ej utan nådigt tillstånd vidtaga några som helst ändringsarbeten å husets stomme samt i övrigt att ej använda detsamma till ändamål, varav det kunde skadas, såsom till isupplag och dylikt, och att vid husets begagnande ställa sig till efterrättelse de erinringar, som vitterhetsakademien kunde vilja giva i avseende därå. Samtidigt anbefalldes kammarkollegium att till Kungl. Maj:t inkomma med utredning om äganderätten till den mark, varå klosterhuset är uppfört.

Kungl. Maj:ts befallningshavande insände med skrivelse den 2 oktober 1913 till ecklesiastikdepartementet dels ett yttrande av Vreta klostrets församling å kyrkostämma den 11 september 1913, utvisande att församlingen iklätt sig det av riksdagen vid anslaget fästa villkoret i fråga om bidrag för ändamålet från församlingens sida samt vissa förbindelser med avseende å kyrkans framtida underhåll m. m. ävensom förbundit sig att ej vidtaga några åtgärder, som kunde i ett eller annat avseende inverka på eller skämma anblicken av klosterhuset, dels ock ett av de båda församlingarna å gemensam kyrkostämma samma dag avgivet yttrande, däri anförts:

Församlingarna förbunde sig att ej vidtaga några som helst ändringsarbeten å husets stomme samt i övrigt att ej använda detsamma till ändamål, varav det kunde skadas, såsom till isupplag och dylikt, och att vid husets begagnande ställa sig till efterrättelse de erinringar, som vitterhetsakademien kunde vilja giva i avseende därå, för så vitt dessa erinringar ej skulle gå ut på några vidlyftigare reparationer. — Huset hade säkerligen nu varit en grushög blott, därest församlingarna ej hållit det med tak. Den omsorgen hade emellertid ej i längden kunnat hindra, att en del av västra väggen buktat sig betydligt utåt och att den del av norra valvet, som stödde

sig därpå, rasat ned. Då det väl icke funnes mer än en mening om angelägenheten att för framtiden bevara detta värdefulla minnesmärke från den tidigare klostertiden, ville församlingarna erinra om nödvändigheten att med det snaraste mura om den lutande delen av väggen och det nedrasade valvet däröver. De trästöttor, som nu anbragts mot väggen, kunde ju endast vara en provisorisk anordning. Skulle emellertid denna nödvändiga reparation åläggas församlingarna på grund av deras användande av huset, såge de sig nödsakade att avstå från den förmån, de hittills haft av byggnaden, och söka skaffa sig ett billigare sädesmagasin.

På grund av remiss avgav härefter vitterhetsakademien den 4 november 1913 utlåtande i ärendet.

Akademien förklarade därvid, att enligt dess mening ett dylikt fornminne bäst bevarades, om det kunde tagas i bruk för ett praktiskt ändamål, dock under förutsättning att byggnadens gamla delar ej rubbades och att den ej brukades till sådant ändamål, att byggnaden därigenom utsattes för någon fara, samt att akademien i enlighet härmed tillstyrkte upplåtelse åt församlingarna av nu ifrågakvarande byggnad med de inskränkningar i dispositionsrätten, vartill församlingarna förbundit sig.

Överintendentsämbetet avgav den 9 december 1913 yttrande i ämnet och hänvisade därvid till en yttrandet bifogad, av förste intendenten, professor I. G. Clason upprättad promemoria av följande lydelse:

På sätt vitterhetsakademien anfört, torde byggnaden bäst bevaras, om den användes vare sig för något statens eller församlingens ändamål. Emellertid är det av vikt, icke blott att, såsom akademien framhåller, byggnadens gamla delar icke rubbas, utan ock att byggnaden på ett sakkunnigt sätt underhålles och att dess nordligaste valv jämte en del av västra väggen, innan byggnaden toges i bruk, undergår nödvändig ombyggnad.

Det nordligaste valvet har nämligen sedan länge varit bristfälligt på grund därav, att den del av västra långväggen, mot vilken det har ett av sina stöd, varit utsatt för någon rörelse. Den bristfälliga delen av valvet instörtade för några månader sedan. Byggnaden synes i övrigt icke i omedelbart behov av någon åtgärd i och för enbart dess underhåll. Yttertaket torde dock om några år behöva förseas med bättre och mera passande täckningsmaterial än den nuvarande tunna spånen. Nu nödvändiga reparationsarbeten kunna alltså inskränka sig till nedtagning och ombyggnad på ny grund av den bristfälliga delen av västra väggen samt uppmurning av det nedrasade valvet jämte i samband med dylika åtgärder nödvändiga efterlagningar och reparationer. Det möter stora svårigheter att exakt beräkna kostnaden för ett dylikt arbete. Oförutsedda omständigheter kunna försvåra och fördyra det samma; kostnaderna torde dock icke böra överstiga 10.000 kronor.

Det bör starkt betonas önskvärdheten av att detta arbete, vilket lämpligen torde böra uppdragas åt överintendentsämbetet, utföres samtidigt med restaureringen av Vreta klostrets kyrka, då kunniga och skickliga yrkesmän samt sakkunnig tillsyn finnas på platsen.

Beträffande den framtida tillsynen av detta kulturhistoriskt värdefulla byggnadsminne torde den bäst ordnas genom att ställa byggnaden under överintendentsämbetets vård.

Genom nådigt brev den 23 maj 1914 gillades omförmälda ritningar

till restaurering av Vreta klostrets kyrka, varjämte ovannämnda av riksdagen på extra stat för år 1914 beviljade anslag av 12,000 kronor ställdes till överintendentensämbetets förfogande för det med anslaget avsedda ändamålet. Därvid föreskrevs bland annat, att vid restaureringsarbetenas utförande skulle anställas en särskild dagkontrollant med skyldighet att under arbetstiden dagligen och stundligen följa arbetenas gång och därunder med vaksamhet tillvarataga alla de tillfällen till undersökningar och ingående studier av byggnadens detaljer och dylikt, som vid restaureringsarbetet yppade sig, ävensom övervaka utförandet av de åtgärder, som skulle vidtagas. Tillika förklarades, att det skulle åligga Vreta klostrets församling, jämlikt eget åtagande, bland annat att ej vidtaga några åtgärder, som kunde i ett eller annat avseende inverka på eller skämma anblicken av klosterhuset.

Sedan vitterhetsakademien härefter beretts tillfälle att yttra sig med anledning av vad i förenämnda, överintendentensämbetets yttrande vidfogade promemoria andragits, anförde akademien i utlåtande den 2 juli 1914:

Akademien, som saknade möjlighet att yttra sig angående de av överintendentensämbetet angivna reparationskostnadernas belopp, hade ej funnit något att för sin del anmärka vid det av ämbetet gjorda förslaget till byggnadens iståndsättande.

Även akademien ville framhålla önskvärdheten av att arbetet utfördes samtidigt med restaureringen av Vreta klostrets kyrka, varvid den av ämbetet och riksantikvarien gemensamt utsedda dagkontrollanten lämpligen borde övervaka detsamma.

Beträffande den framtida tillsynen av byggnaden hade akademien intet att invända mot att densamma ställdes under överintendentensämbetets vård, under förutsättning att inga reparations- eller förändringsarbeten företoges, utan att akademien blivit satt i tillfälle att tillvarataga de kulturhistoriska intressena.

När jag den 10 juli 1914 för Kungl. Maj:ts föredrog frågan om anslag till klosterhusets restaurering, yttrade jag därom följande:

Det ifrågavarande s. k. klosterhuset låg en gång inom klosterområdet med den västra gaveln inbyggd i klostermuren. Allt i dess byggnadssätt lär häntyda på att det uppfördes samtidigt med klosterkyrkans kor, d. v. s. under förra hälften av 1200-talet, och det torde sålunda vara en av de få profanbyggnader från så tidig del av medeltiden, som intill våra dagar bevarats under tak.

Klosterhuset måste alltså betraktas såsom synnerligen intressant ur kulturhistorisk synpunkt. Det utgör ett oersätligt minne från längesedan gångna tiders liv. Riksdagen har också vid beviljandet av anslag till restaurering av Vreta klostrets kyrka visat sig dela denna uppfattning genom att beträffande villkoren för anslaget utgående särskilt framhålla, att föreskrift borde meddelas därom, att klosterhuset icke finge användas till ändamål, varav detsamma kunde taga skada. Vikten av byggnadens vidmakthållande i värdigt skick synes alltså vara till fullo ådagalagd.

Tydligt är, att en reparation av den omfattning, överintendentensämbetet föreslagit, nu torde vara oundgänglig, därest klosterhuset ej skall alldeles förfalla. Församlingarna hava förklarat, att de ej kunna åtaga sig några kostnader för sådant ändamål

utan hellre avstå från förmånen att begagna klosterhuset. De i ärendet hörda myndigheterna hava emellertid ansett byggnaden bäst bevaras, om den tages i bruk för ett praktiskt ändamål, och därför tillstyrkt dess upplåtande till församlingarna under angivna inskränkningar. För ett framtida bibehållande av klosterhuset torde därför vara lämpligast, att staten genom att bekosta den nu nödvändiga restaureringen sätter byggnaden i stånd, varefter nyttjanderätten till densamma synes böra under angivna förutsättningar tills vidare upplåtas åt församlingarna, intill dess ett värdigare sätt för dess användning ifrågakommer. Beträffande arbetets utförande och den framtida tillsynen av byggnaden torde Kungl. Maj:t, därest det begärda anslaget beviljas, böra meddela bestämmelser.

Mot storleken av det utav överintendentsämbetet angivna beloppet har jag intet att erinra.

I enlighet med min hemställan i ärendet föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för utförande av nödiga reparationsarbeten å det ifrågavarande klosterhuset anvisa på extra stat för år 1915 ett belopp av 10,000 kronor.

Beträffande denna framställning yttrade riksdagen i skrivelse den 26 augusti 1914 angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, att riksdagen funnit de skäl, som anförts för nödvändigheten av ifrågavarande restaureringsarbete, vara övertygande och följaktligen ansåge sig böra i huvudsak biträda Kungl. Maj:ts förslag. Emellertid ville riksdagen framhålla, att såsom villkor för statsbidragets utgående torde böra fästas föreskrift därom, att underhållsskyldigheten av ifrågavarande byggnad för framtiden skulle tillkomma vederbörande församlingar. Riksdagen hade intet att invända mot att nyttjanderätten till byggnaden tills vidare upplåtes åt församlingarna under de förutsättningar, som av departementschefen förordats.

Ifrågavarande framställning blev sålunda, såsom jag redan nämnt i det föregående, av riksdagen bifallen under det villkoret, att vederbörande församlingar åtog sig klosterhusets underhåll.

Vid föredragning den 14 september 1914 av riksdagens skrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t vederbörande befallningshavande att inhämta och till Kungl. Maj:t överlämna yttrande av Vreta klostrets och Stjärnorps församlingar, huruvida de vore villiga ikläda sig nyssberörda villkor. I och för övervägande, huruvida reparationsarbetena å klosterhuset skulle kunna utan uppskov påbörjas, anmodades befallningshavanden jämväl att inhämta och till Kungl. Maj:t överlämna yttrande av Vreta klostrets församling, huruvida församlingen vore villig avsäga sig den rätt, som till äventyrs kunde tillkomma församlingen med avseende å den mark, varå klosterhuset vore uppfört.

Innan ännu de sålunda infordrade yttrandena inkommit till Kungl. Maj:t, hade den utredning angående äganderätten till nyssberörda mark-

område, som uppdragits åt kammarkollegium genom nådigt beslut den 4 juli 1913, blivit slutförd. Med underdånigt utlåtande den 29 oktober 1914 överlämnade kammarkollegium handlingar, innefattande en i kammararkivet verkställd undersökning i ämnet, samt infordrade yttranden i ärendet av landsarkivarien i Vadstena, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län och lantmäteristyrelsen ävensom en karts-kiss, och anförde kollegium för egen del, att då av den i ärendet förebragta utredningen framginge, att klosterhuset vore beläget å kyrkoherdebostället Vreta kloster nr 1 i Vreta klosters socken och detta boställe i senast fastställda eller 1878 års jordebok för socknen redovisades bland kronoegendomar under allmän disposition, äganderätten till den mark, varå nämnda hus vore uppfört, följaktligen torde tillkomma Kungl. Maj:t och kronan.

Till fullgörande av det uppdrag, som lämnats Kungl. Maj:ts befallningshavande genom nyssberörda nådiga beslut den 14 september 1914, insände befallningshavanden med underdånig skrivelse den 13 januari 1915 avskrift av protokoll, hållet vid gemensam kyrkostämma med Vreta klosters och Stjärnorps församlingar den 30 november 1914. Protokollet innehåller huvudsakligen följande:

Den första frågan — huruvida församlingarna vore villiga att åtaga sig det framtida underhållet av ifrågavarande byggnad — föranledde en livlig diskussion, av vilken framgick, att annexförsamlingen Stjärnorp icke ansåge sig hava något skäl att vara med om underhållet av en statens byggnad, varav Stjärnorp icke kunde hava någon som helst nytta, då det icke kunde vara lämpligt att vidare använda huset till sädesmagasin och vedbod, men att Vreta klosters församling ensam vore villig åtaga sig underhållet med följande förbehåll: a) att huset i framtiden måtte få användas till församlingssal, kommunalrum eller annat dylikt församlingens eller kommunens ändamål, b) att Vreta klosters församling ej kunde åtaga sig att pålägga nytt yttertak i stället för det nuvarande, mycket bristfälliga, samt c) att, om mot förmodan i annan del av huset ras och sättning av samma svåra art som den, som nu påkallat statens ingripande, skulle inträffa, församlingen icke måtte kunna åläggas de dryga omkostnaderna för ett nytt iståndsättande.

Den gemensamma kyrkostämman beslöt alltså, att riksdagens villkor med avseende på anslaget till klosterhusets restaurering skulle bifallas sålunda, att med rättmätig befrielse för Stjärnorp, som ju måste avsäga sig allt användande av huset, Vreta klosters församling ensam skulle åtaga sig det nödvändiga underhållet av byggnaden, sedan den nu blivit återställd och försedd med nytt, varaktigt tak genom statens försorg; dock att, om någon större reparation, av liknande anledning och art som nu, skulle komma att erfordras, församlingen icke kunde bestrida omkostnaderna därför. Beslutet var enhälligt.

Utan diskussion avsåde sig därpå Vreta klosters och — då klosterhuset stode på det gemensamma kyrkoherdeboställets område — även Stjärnorps församling den rätt, som möjligen kunde tillkomma dem med avseende på den mark, varå klosterhuset vore uppfört.

Ärendet remitterades därefter till gemensamt yttrande av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt överintendentsämbetet, vilka myndigheter i underdånigt utlåtande den 2 februari 1915 anfört följande:

Det ville synas akademien och ämbetet, som om, med hänsyn såväl därtill, att Vreta klostrets församling, oaktat begränsade tillgångar, visat stor offervillighet vid behandling av frågan om församlingskyrkans restaurering, som ock till den omständigheten, att klosterhuset med den mark, varå detsamma vore uppfört, numera ostridigt vore statens egendom, de av församlingen uppställda villkor för övertagandet av underhållet, särskilt vad anginge byggnadens förseende med nytt tak på statsverkets bekostnad, då sådant bleve oundgängligen nödigt, vore berättigade och förty borde godtagas. På sätt framginge av vad som förekommit under detta ärendes tidigare behandling, vore det belopp, som anvisats till klosterhusets restaurering, fixerat i tämligen runt tal på grund av vanskligheten att vid en restaurering av förevarande slag på förhand framlägga fullt noggranna beräkningar. Det kunde sålunda icke osannolikt komma att inträffa, att en besparing å anslagssumman uppstode. Denna besparing borde, efter akademiens och ämbetets mening, lämpligen kunna användas för takets nytäckning — varvid helst spån borde begagnas såsom täckningsämne. Det belopp, som för ändamålet kunde bliva ytterligare erforderligt, torde icke kunna bliva så avsevärt, att därav borde föranledas hela frågans fall.

Mot det enligt handlingarna numera tillämnade användandet av klosterbyggnaden till »församlingssal, kommunalrum eller annat dylikt» hade akademien och ämbetet icke något att i och för sig invända men funne sig redan nu böra erinra, att ett medgivande till ett sådant användande givetvis icke borde medföra någon som helst rätt för vederbörande att förändra byggnaden, exempelvis genom upptagande av fönster eller vidtagande av därmed jämförliga åtgärder.

Departementschefen.

Vad först angår frågan om den framtida nyttjanderätten till klosterhuset måste den av Vreta klostrets församling nu framlagda tanken, att byggnaden skulle komma att begagnas till församlingshus, kommunalrum eller dylikt — vilket dock icke av församlingen uppställts såsom förutsättning för dess beslut i ärendet — givetvis anses innebära en värdigare användning av denna minnesrika byggnad, än om den, såsom hittills varit föreslaget, skulle fortfarande begagnas såsom spannmålsmagasin. Därest en närmare utredning skulle visa, att huset utan olägenhet kan göras brukbart för det nu ifrågasatta ändamålet, torde alltså ingen erinran däremot böra göras.

Vreta klostrets församling har emellertid vid sitt beslut att för framtiden åtaga sig klosterhusets underhåll knutit två förutsättningar, den ena att på statens bekostnad nytt, varaktigt tak anbringas å huset och den andra att församlingens underhållsskyldighet icke skall omfatta större reparationer, som kunna bliva nödvändiga till följd av ras eller sättning i huset av liknande art, som nyligen förekommit.

Beträffande den första förutsättningen torde jag få erinra, att, efter vad överintendentsämbetet meddelat, yttertaget å byggnaden torde om

några år behöva förses med bättre och mera passande täckningsmaterial än den nuvarande tunna spånen. På sätt av handlingarna i ärendet framgår, har emellertid det nuvarande taket å huset anskaffats av de båda församlingarna för en kostnad av 557 kronor 38 öre, men enligt församlingarnas beslut å kyrkostämman den 15 september 1902 ifrågasattes icke från församlingarnas sida någon ersättning för taket. Under dessa förhållanden vill det synas billigt, att församlingarna icke betungas med kostnaden även för det nya tak, som inom någon tid bör anbringas å byggnaden.

När frågan om anslag till klosterhusets restaurering år 1914 behandlades hos riksdagen, var jag i tillfälle att meddela, att tegel till ett nytt tak och dess påläggning skulle kosta omkring 1,300 kronor. Därest spån begagnas såsom taktäckningsämne, på sätt vitterhetsakademien och överintendentensämbetet i sitt gemensamma utlåtande den 2 februari 1915 ifrågasatt, kommer kostnaden givetvis att något ökas. I alla händelser har man att räkna med en ganska ringa kostnadssumma, och efter vad nyssnämnda myndigheter anfört, är det icke osannolikt, att någon besparing å den redan beviljade anslagssumman kan uppstå. Om den besparing, som sålunda kan uppkomma, i första hand får tagas i anspråk för anskaffande av det nya taket — och något hinder däremot torde icke möta från riksdagens sida — synes det ytterligare belopp, som för ändamålet kan bli erforderligt, kunna av Kungl. Maj:t anvisas av åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter eller av andra tillgängliga medel.

Vad slutligen vidkommer det av Vreta klostres församling uppställda förbehållet att icke behöva vidkännas kostnaden för sådana större reparationer, som kunna föranledas av ras eller sättning i byggnaden av samma art, som nu senast förekommit, kan det ifrågasättas, huruvida den i riksdagens beslut förutsatta underhållsskyldigheten verkligen kan anses innebära förpliktelse för församlingarna att bestrida dylika särskilda kostnader. Men även om detta skulle vara fallet, torde det kunna tagas för givet, att, jämväl utan ett förbehåll i angiven riktning, staten skulle hava, på gjord framställning, trätt hjälpande emellan, därest några större reparationer av ifrågavarande slag befunnits nödvändiga.

Av vad jag nu anfört framgår, att enligt min mening de av Vreta klostres församling angivna förutsättningarna för dess beslut att ikläda sig underhållsskyldigheten beträffande klosterhuset böra, såsom ärendet nu ligger, godtagas. Då emellertid församlingens berörda beslut innebär en viss begränsning i fråga om det villkor, som av riksdagen år 1914 uppställdes vid beviljande av anslag till klosterhusets restaurering, torde ärendet nu böra ånyo underställas riksdagen.

Jag hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att det på extra stat för år 1915 anvisade belopp av 10,000 kronor för utförande av nödiga reparationsarbeten å det i närheten av Vreta klosters kyrka belägna klosterhuset må utgå under det villkor i fråga om skyldighet för Vreta klosters församling att för framtiden underhålla klosterhuset, som församlingen åtagit sig enligt beslut å kyrkostämman den 30 november 1914.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Johan Lillieros.